

ЦИФРОВА НЕРІВНІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ПРАВ ЛЮДИНИ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

В умовах глобальної інформатизації суспільства та впровадження новітніх технологій, постає важливе питання про захист національних інтересів, забезпечення прав і свобод людини і громадянина не лише в усталених, відомих нам суспільних відносинах, а в контексті нових викликів сучасного інформаційного впливу. Адже всевітнє охоплення мережі інтернет, що забезпечує відкритість та доступність інформації, застосування сучасних форм комунікаційних технологій, активне впровадження цифрових трансформацій у життєдіяльність має як позитивні, так і негативні сторони.

Цифрова трансформація визначається як соціальна трансформація, яка відбувається на основі максимального використання цифрових технологій. Наприклад, створення нових персональних приладів (мобільних телефонів, смартфонів, планшетів, ноутбуків, лептопів, пристроїв для тривимірного друку); нових цифрових моделей («хмарна» зберігання даних, цифрові платформи, послуги); впровадження цифрових датчиків у якомога більшу кількість приладів («Інтернет речей»); застосування технологій «великих даних» (big data), нових методів аналізу даних і алгоритмів прийняття рішень, нових технологій автоматизації і роботизації тощо [3, с.193].

Більшість прогресивних, розвинених країн активно розвивають процеси впровадження е-демократії, е-уряду, е-комерції, електронного туризму на основі сучасних цифрових технологій. Це є великим кроком на шляху до розвитку демократії, реалізації прав громадян, зокрема на доступ до публічної інформації, державних послуг, послуг освіти, послуг у сфері культури.

Проте осторонь цих прогресивних процесів та глобальної інформатизації, зі всіма її позитивними і негативними витоками, залишаються країни, а в деяких країнах регіони, певні верстви населення, які обмежені у доступі до цифрових технологій. Така ситуація є передумовою до нерівного розподілу об'єктивно можливих послуг та благ, інформаційного збагачення та культурного і правового розвитку. В правовому аспекті, люди позбавлені або обмежені у можливості реалізації своїх прав на інформацію, права на освіту (сучасна ситуація з дистанційного навчання, в епідеміологічних умовах, спричинених пандемією коронавірусу), права на особистий та культурний розвиток. При цьому, має значення і той факт, що цифрові технології надають

більше можливостей до реалізації цих прав. Особи, які користуються сучасними цифровими технологіями та інформаційними ресурсами мають переваги над тими, хто позбавлений таких можливостей. Така ситуація є передумовою до формування нерівності.

У Програмі розвитку ООН 1997 р., яка охопила практично всі відомі на той час глобальні загальнолюдські проблеми і окреслила вектори розвитку землян, уперше пролунала проблема цифрової нерівності, цифрової прірви (digital divide), що згодом одержала великий резонанс у світі. Спочатку ця проблема була сприйнята громадськістю неоднозначно. Згодом дискусії перейшли в площину розробки практичних рекомендацій з подолання цифрової нерівності як у міжнародному масштабі, так і масштабах окремих держав.

Сьогодні найбільш поширене таке визначення: цифрова нерівність – поділ суспільства, країн на основі нерівного доступу до сучасних інформаційних технологій [2, с. 88]. Цифрова нерівність є наслідком інших нерівностей. Так, люди, з низьким освітнім рівнем, з невеликими доходами, віком вище за середній, які проживають у сільській місцевості або в країнах з низьким розвитком економіки, мають набагато менше шансів на доступ до сучасних інформаційних комп'ютерних технологій, ніж молоді випускники університетів, які працюють у центральних офісах багатих транснаціональних компаній. Але, з іншого боку, з урахуванням сучасних реалій цифрова нерівність може стати причиною поглиблення традиційних нерівностей. Таким чином, ми маємо своєрідне замкнуте коло – цифрова нерівність є наслідком інших нерівностей і, у той же час, поглиблює інші, історично більш ранні, нерівності. Таким чином, приходимо до більш широкого визначення: цифрова нерівність – нерівність, яка поглиблюється у доступі до соціальних, економічних, освітніх, культурних та інших можливостей унаслідок нерівномірного доступу до інформаційних комп'ютерних технологій. Практично на можливість доступу до інформаційних комп'ютерних технологій впливають і економічне становище, і освітній рівень, і вік, і місце проживання громадян. Ці чинники носять загальний характер і лежать в основі багатьох видів нерівностей. Однак, існує особлива група чинників, які впливають на зменшення саме цифрової нерівності. Це наявність у державі розвиненої сучасної телекомунікаційної мережі, що відповідає повнофункціональній інформаційній інфраструктурі, системи освіти, орієнтованої на комп'ютерні технології, наявність відповідної атмосфери, яка сприяє затребуваності інформаційних технологій у суспільстві тощо. Саме ці чинники реально впливають на ступінь цифрової нерівності у суспільстві [1].

Література

1. Баранов О.А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи. Київ: Видавничий дім «Софт-Прес», 2005. 316 с.
2. Краснопілцев О. Подолання цифрової нерівності – шлях до побудови інформаційного суспільства в Україні. Духовні цінності в сучасному інформаційному суспільстві. Київ: Національна академія управління, 2007. 128 с.
3. Мединська О.Я., Синоруб Г.П. (2021). Права людини та цифрова трансформація. С. 193.

УДК 345.74.80(043.2)

Пильгун Н.В., к.ю.н., доцент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ЦІННІСТЬ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА І ЗАКОНУ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ УКРАЇНИ

В Україні проголошується і діє принцип верховенства права, який є основоположною засадою у визначенні конституційного ладу держави. Його значення для правової держави визначальне, адже право – це прояв вищої справедливості і його панування в суспільстві перш за все вказує на пріоритетність прав і свобод людини. Процес формування правової держави є складним та послідовним, він зумовлений проведенням економічних, політичних, соціальних, правових реформ. Але цього недостатньо, адже правова держава – та, де панує право в громадянському суспільстві, правовій системі, в усіх сферах життєдіяльності людини, де воно покладено в основу діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, які повинні приймати виважені та справедливі рішення. Ступінь впровадження верховенства права в державі впливає на рівень корупції, можливість забезпечення справедливого правосуддя, прийняття справедливих законів та правильного їх застосування [1, с. 112].

Шлях від зародження державності до сьогодні, який Україна пройшла, був тернистим і складним. Прийняття у 1996 році Конституції України стало знаменною подією та початком українського конституціоналізму. Закріплені в Основному Законі держави принципи лягли в основу діяльності органів як державної, так і публічної влади, громадських організацій, об'єднань, соціальних груп, спільнот. Серед них можемо виділити принцип справедливості, принцип рівності перед законом, законності, принцип гуманізму, принцип верховенства права, верховенства закону та інші. Доцільно розглянути принцип верховенства права, який є настільки глибоким, що пронизує усі суспільні відносини та є одним з найкращих прогресивних здобутків політико-правової історії